

Fig. 1. Pisania Bisericii.

MĂNĂSTIREA GOLIA — SCHIȚĂ ISTORICĂ —

de SEVER ZOTTA

—o—

«Golia în Moldova este o mare mănăstire
A Maicii Domnului, înăuntru în cetate,
Zidire a lui Vasile-Vodă și are o icoană
Făcătoare de minuni și vrednică de mirat în veacul acesta.
Mare minune și podoaba orașului Iași,
Precum e Sărindar podoaba Bucureștiului,
E închinată Mănăstirii Vatopedi
Și e, cum se zice, bogată și plină de podoabe.

CHESARIE DAPONTES¹

I. SECOLUL AL XVI-lea.

Precum reiese din versurile entusiaste ale cronicarului grec din secolul al XVIII-lea, Goliei i se dădea de către acest om cult preferință față de celelalte mănăstiri ale Iașului. S'ar putea crede, poate, din cauză că era închinată unei mănăstiri grecești, pe acelaș sfânt Munte unde Chesarie, în mirenie Constantin, era călugăr, la Xeropotam. Dar și multe alte mănăstiri erau închinată, între care și aceea, care putea să rivalisese în frumusețe cu Golia: Trei Ierarhi, închinată chiar comunității mănăstirilor muntelui Atos, deci și Xeropotamului.

unde a studiat, cât și în Ungaria și Austria, unde a luat parte la războiul din

Dapontes, de altfel, nu este izolat cu părerea sa. O altă personalitate a veacului al XVIII-lea, un om inteligent și care a călătorit mult, Petru-cel-Mare, dă și el Goliei întâietate.

Visitând Iașii în cursul războiului din 1711 „au umblat Impăratul“, scrie Neculcea², prin toate mănăstirile de le-au văzut și din toate i-au mai plăcut mănăstirea Golia, zicând că are trei feluri de meșteșuguri: leșesc, grecesc și moschesc“.

Cel mai cult dintre cronicarii noștri, Miron Costin, care a văzut și el opere de artă din țări occidentale, atât în Polonia,

¹ „Enumărarea bisericilor și mănăstirilor vestite ale Sf. Marii și despre școala din Sf. Munte“. Trad. din grecește de G. Murnu în Hurmuzaki, XIII, p. 254.

² *Letopiseșele Moldovei*, II, p. 315.

1683, se pronunță în acelaș sens, scriind: „Într'acești ani au zidit Vasile-Vodă și laudata mănăstire în orașul Iașilor, întâiu supt nume a trei învățători bisericii, ce se zice: Trei Sveatiteli; mai pre urmă, a doua mănăstire, ce se chiamă Golia, cu făptura, cum să văd, peste toate mănăstirile aice în țară mai iscusită¹“.

Vechimea bisericii nu este stabilită. O inscripție de pe o evanghelie, dăruită de Ioan Golia vel Logofăt și soția sa Ana, pentru sufletele lor, ale părinților și copiilor lor, bisericii „cea de piatră din Iași, unde este templul înălțării Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Christos“, în anul 7056 (1546), Ianuarie 12², nu merită încredere. Golia n'a fost vel Logofăt decât în 1572³, iar Ana, dacă avea copii în 1546, ce vârstă va fi avut în 1606 când închină mănăstirea Vatoopedului⁴?. Probabil avem a face cu o scăpare de condei și este a se ceti anul 7074 în loc de anul 7054: În cas contrar, inscripția n'ar emana dela Golia ci ar fi posterioară daniei.

Ca cea mai veche dată autentică trebuie deci să admitem inscripția de pe crucea de aur, dăruită de Maxim Burnar Vornicul și soția sa Antimia, în 7072 (1563—1564)⁵. Ea ar cădea și în timpul Domniei lui Alexandru Lăpușeanu, menționat ca cel dinlăi Domn-clitor în poemelnicul mănăstirii. Dacă cea din 1546 ar fi autentică, trebuia să fie menționat și Petru Rareș. Dintr'o altă inscripție din 7083 (1575) Martie 9, de pe o evanghelie, donată de asemenea de Golia, răscumpărată dela Tătari cu 1200 de aspri, reiese că biserica a fost situată la marginea târgului Iași⁶.

II. SECOLUL AL XVII-lea.

Afară de inscripțiile acestea, nici un document, nouă cunoscut, nu mai menționează biserica Goliei până la 1606 (7114), Ianuarie 20, când Mitropolitul, dimpreună cu Episcopii de Roman, Rădăuți și Huși confirmă că Ana, văduva lui I. Golăi, cu fiul ei Mihail, au închinat biserica „de dânșii zidită, mănăstirii Vatoopedului cu argintării, cu veșminte și cu toate cărțile bisericești și cu toate casele, satele și viile ei¹“. Actul de închinare nu ne este cunoscut, însă el va fi avut acelaș cuprins ca întărirea lui de către Ieremia Movilă Voevod, în 30 Martie 7114 (1606)². Ea este neobișnuit de lungă și ne dă lămurirea importantă că biserica „care au fost zidită de Ioan Golia Logofătul, împreună cu soția sa“, a fost „din nou zidită“ de ea și fiul ei Mihail, adecă restaurată.

Averea dăruită bisericii de Ana Logofeteasa, cuprindea numeroase sate: Rujinți pe Ciuhur, Burnărești pe Bâc, părți din Golăești pe Botna, Turcești pe Bârlad și un loc de casă în Iași „unde au fost casele Logofătului“, dugheni, un loc de berărie, vii și țigani.

În schimbul daniei călugării Vatoopedului se obligă să pomeniască pe Logofeteasă „cu paraclisuri și cu colivi, să o grijiască în caz de sărăcire sau boală, și ceia ce era neobișnuit, „să-i facă și câte două rânduri de haine, unul de iarnă și altul de vară“. În 1608 (7116) Aug. 9, Ana făcu o nouă danie Vatoopedului: patru moșii și vii la Cotnar³.

Atât cele trei inscripții, cât și cele două documente, nu pomenesc decât biserica, dar nu este vorbă de o mănăstire. S'ar

¹ *Ibid.*, I, p. 340.

² Publicată în Melchisedec „*Notițe istorice și arheologice*“, 1885, p. 230, și în Iorga, *Inscripții din Bis. României*, II, p. 169.

³ Ghibănescu, *Surele și Izvoade*, V, 126.

⁴ V. m. j.

⁵ Melchisedec, *ibid.*, p. 231, și Iorga, *ibid.*

⁶ *Ibid.*

¹ Trad. din slavă la Arhivele Statului Iași, Tr. 1764, op. 2013, Dos. 49, F. 16, menționată în Melchisedec, *op. cit.*, p. 232 și *Cronica Romanului*, I, p. 237. Trad. franceză cu data Feb. 20 în *Uricar*, XXI, p. 336—8, cu aceleași greșeli ca cea din Arh. Stat.: «Ioan Voevod» în loc de Ieremia.

² Melchisedec, *ibid.*, p. 232—6 și *Uricar*, IX, p. 139.

³ Bianu, *Catalogul manuscriselor Academiei Române*, p. 59.

părea, deci, că abia Vatopedul a dat așezământului caracter de mănăstire. Totuși averea considerabilă n'ar fi avut rost dacă ar fi fost afectată numai întreținerii unei biserici.

Întâia menționare, nouă cunoscută, a Goliei ca mănăstire, o avem din 7123 (1614—15), când mai mulți mari boieri mărturisesc că au venit înaintea lor Grigorie egumenul de la Golia, cu călugării Arsenie, Ignatie, Iosif starețul, Iosif, Gavril, Partenie și Varlam diaconul, mărturisind că au vândut Rujinți, din Iași, pe apa Ciuhurului, lui Nichifor fost mare Logofăt pentru 500 de galbeni ungurești, din cauză că mănăstirea Vatopedul ajunsese „la mare sărăcie și neputință ce i s-au întâmplat de către păgâni“ etc.¹

Grigorie acesta ar fi, deci, cel mai vechi egumen cunoscut și de fapt un Grigorie e citat în fruntea listei egumenilor din pomelnic (v. m. j.).

Cumpărătorul moșiei este răzvrătitul Logofăt al lui Ștefan Tomșa, Nichifor Beldiman², decapitat împreună cu Hatmanul Sturza și Visternicul Boul în Noemvrie 1615³.

În 7129 (1621), Iulie 4, mănăstirea are, se pare, primul ei proces, cu călugării dela Aron-Vodă, pentru vîi la „Piscop“ (dealul Episcopului la Cotnar) care, pretind cei dela Aron-Vodă, au fost date de Radu-Vodă și cumpărate de acesta de la „Boul din Suceava, „pe când cei de la Golăi spun că sunt zestrea ei Chirițoe, dela Părcălăboe de Hotin“⁴.

Chirițoia era sora Doamnei Elisaveta a lui Ieremia Movila, soția lui Dumitrachi Chiriță Paleolog, mare Postelnic și fiica lui Gheorghie Izlozeanu (de Lozna), Părcălăb de Hotin⁵.

Intrucât cumnatul ei, Ieremia Movilă, este menționat ca ctitor în pomelnic și reprezentat în fresca ctitorilor, legăturile ei sufletești cu Golia se explică.

Dar și potrivnicul Movileștilor, Ștefan Tomșa, miluește mănăstirea. În 7130 (1622), April 20, hărăzește el Goliei satul Tomeștii, din ocolul târgului Iașilor, supt condițiunea ca el și familia lui să fie trecuți în marele și micul pomelnic¹. Urmașul lui, Radu-Vodă, deși potrivnic, întărește dania².

În 7139 (1631), Feb. 1, mănăstirea lui Golia („Goleeva“), acum din mijlocul („*po sried*“) târgului Iași, are o pricină cu sătenii din Movilău, ținutul Orhei, pentru o moară. Călugării, care arată ispisoaice dela Golia, dela Ioan-Vodă cel Cumplit, Petru Șchiopul, Aron-Vodă și Ieremia-Vodă, câștigă³.

După trei ani, în 7142 (1634), Martie 15, călugării au o altă pricină, cu mănăstirea Bisericanii, pentru satul Vânătorii, din ținutul Neamțului, pretinzând că lor li-ar fi dat „cucoana Maria Chirițoae“ acest sat. Domnul, însă, Moisie Movilă le cere să aducă dovezi din Țara-Leșească dela Chirițoia. Cei din Bisericanii au adus însă zăpis: „cu mare jurământ, și altă scrisoare deosebită, însăși la Domnia mea, mărturisind că ea a dat satul Bisericanilor“⁴. Golienii au rămas rușinați înaintea Domniei mele, iar zăpisele lor s'au dovedit a fi făcute cu strâmbătate și cu viclenie“⁵.

Un proces asemănător îl are Golia, supt Vasile Lupu, în 7143 (1635), April 8, cu Agapia. Ea arată un ispisoc dela Constantin Movilă prin care a dat satul Chipereștii lui Chiriță Postelnicului, iar acesia Goliei. Agapia însă arată ispisoaice dela Aron-Vodă, Iere-

¹ *Uricar*, V, p. 213—15.

² Ghibănescu în *Uricar*, XVIII, p. 452.

³ *Lct.* I, p. 265.

⁴ Biannu, *Documente românești*, I, p. 62. Greșit, acolo, Miron Vodă.

⁵ *Arh. genealogică*, II, p. 230. Maria de Lojna Curiceina Postelniceasa. (v. *Hurm*, Bogdan, supl. II, vol. II, 384), este aceeași «Chirițoae». V. și O. Forst, *Przyezynck*, etc. 6, n. 1.

¹ *Arh. Stat. Iași*, Tr. 661, Op. 727, Dos. 402. F. 78.

² *Ibid.*, F. 80.

³ *Documentele* d-lui Paul Gore, Chișinău. Documentul e suspect, deoarece n'are nici o iscălitură, iar Golia e numit biv Logof., în loc de biv vel Logof.

⁴ V. dania din 7128 (1620) Apr. 14 în *Arh. ist.*, I, 71—2.

⁵ *Uricar*, VII, 224—7. Se pare că atunci unul dintre călugări era specialist în plastografie.

mia, Simeon, și Radu, iar Golia pierde¹.

Acelaș Domn, însă, întărește în 7155 (1646-7) Goliei mai multe sate, între care unul dat de Chirițoaia, altul de soțul ei, iar altul de Alexandru Movilă. Între ele sunt și Stolnicenii „care acum se chiamă Pohribenii“, la Soroca².

Știri importante despre Golia le găsim în narațiunea lui Paul de Aleppo, care, după 1652, Sept. 1,³ întovărăși pe Patriarhul Antiohiei, Macarie, într'o călătorie prin Moldova și Țara Românească.

Biserica, atunci, supt îngrijirea egemenului Teodosie, deși neterminată, făcu to-

Doamnei, soției Beiului, fiind zidită de ea de curând. Biserica e foarte frumoasă. Acolo se află o veche și miraculoasă icoană a Maicii Domnului, încadrată în douăzeci și patru de rosarie.

Mânile și brațele ei sunt de aur curat, făcându-se cu deosebită cheltuială din partea Doamnei; căci fiu-său, Stefan-Vodă, căzând în boală grea și fiind dus de către muma sa la picioarele acelei icoane, la minut s'a însănătoșit. Dinaintea icoanei sunt candelile de argint aurite, care ard totdeauna. În fața ușii sanctuarului sunt patru candelabre de bronz, mai frumoase

Fig. 2. Mănăstirea Golia. Clitorii bisericii.

tuși asupra călătorului străin o puternică impresie. Reproducem descrierea lui:

„Merserăm în trăsură să vedem mănăstirea Maicii Domnului⁴, care aparține

¹ Ghibărescu, în *Ispisoace și Zapise*, II, p. 94—9.

² Iorga, *Studii și Doc.* VII, p. 211.

³ *Arh. ist.*, I, 2, p. 59 urm. La p. 65 menționează căsătoria de curând a Ruxandei, fiicei lui V. Lupu cu Timuș *Hmielnițki*. Ea a avut loc Duminică 1 Sept. c. n. 1652. (*Hurm.*, IX, p. 15, și Iorga, *Note și Fragmente*, I, p. 209).

⁴ Biserica n'are acest hram, ci Înălțarea Domnului *Văznesenie gosпода*, v. inscripțiile din sec. XVI. Se prăznuiește însă și ziua «Izvornii Maicii Domnului».

și mai strălucite decât aurul, lucrute în Danemarca și plătite, se zice, cu greutatea lor în argint.

Din dosul jețului Beiului, pe o coloană, e portretul lui Vasilie-Vodă în toată statura, într'o haină blănită cu samur și ținând în mână efigia bisericii, pe care o presintă spre binecuvântare Domnului nostru, încunjurat de îngeri. După el stă nevasta-sa, Doamna, o principesă circa-

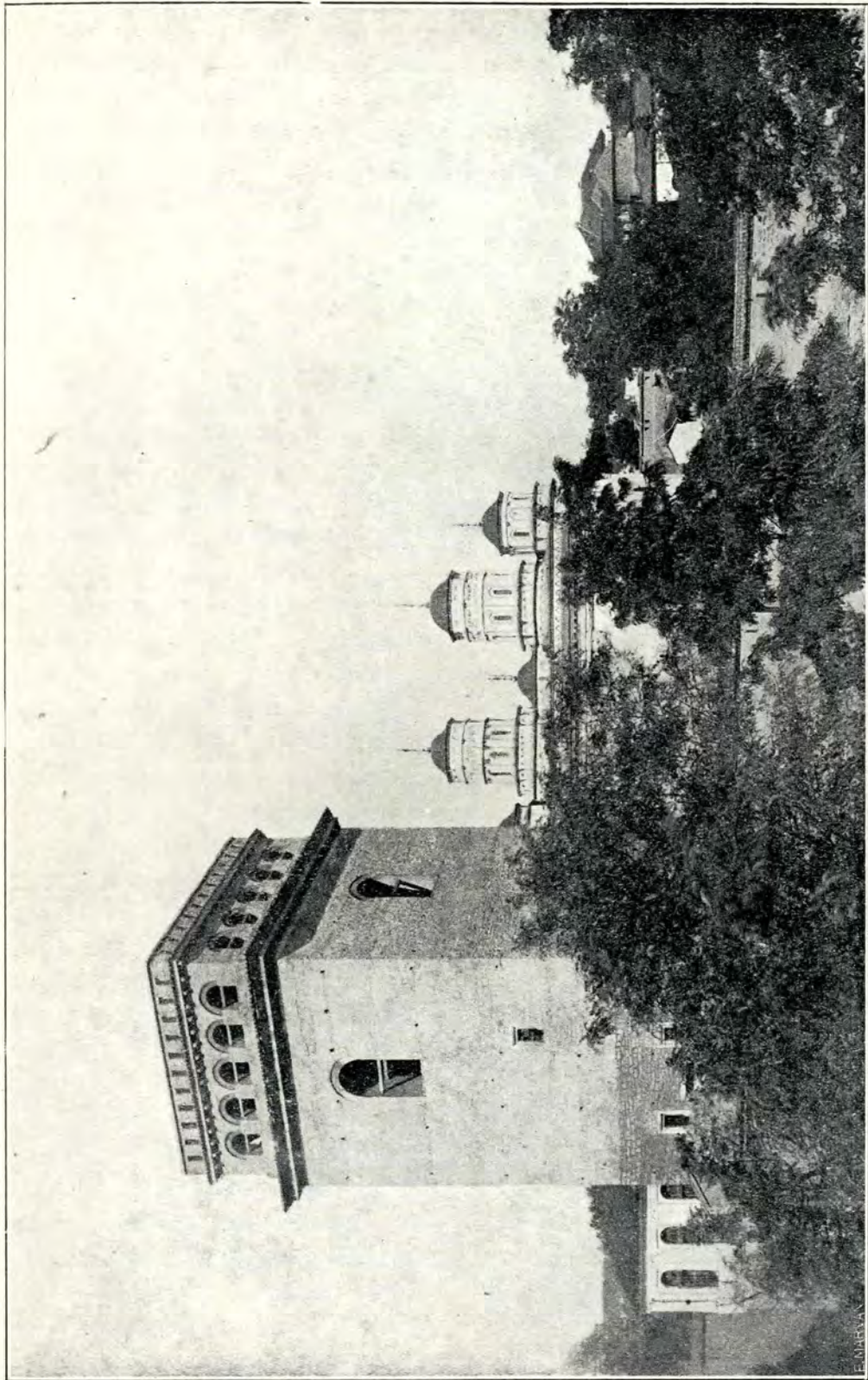

Fig. 3. Mănăstirea Golia. Perspectivă generală.

ziană, în o haină tot de samur și urmată de fiicele sale, dintre care una e acum cu Polonii¹ și o alta² fu căsătorită de

Fig. 4. Mănăstirea Golia. Cîitorii bisericii.

curând după fiul cazacului Hmielnicki. Lângă ei este Ștefan-Vodă cu o a treia soră, care după aceia fură duși în Galiția (who afterwards were taken into Russia), ambii în haine frumoase și de o asemănare întocmai.

Lăsând biserica, merserăm la masă, urcându-ne în clopotniță, care e foarte mare și veche și nu are pereche în toate aceste țări prin înălțime, largime și magnificență.

Deosebit de importantă este arătarea vechimii turnului (clopotniței), făcut poate de Movilești.

Evident din recunoștință pentru vindecarea lui, Ștefaniță-Vodă a dat o deosebită atențiune Goliei. În 7168 (1660) Martie 22, miluește el mănăstirea din mijlocul târgului Iași cu două sate³. După două luni, în 24 Mai, restaurarea bisericii, începută de tată-său, era terminată⁴.

¹ Maria Radziwill.

² Ruxanda.

³ Arb. Stat. Iași, Tr. 538.0.616, Dos. 41, F. 326.

⁴ V. inscripția în Melchisedec, *op. cit.*, p. 238 și Iorga, *Inscripții*, II, 161. Un mic istoric al bisericii cu reproduceri fotografice în N. A. Bogdan, *Orașul Iași*.

Existau, deci, în 1660: biserica în toată splendoarea ei și turnul impunător, dar zidurile înalte se pare că lipsiau, căci în 7175 (1667-8), supt Duca-Vodă, se înalțară cele patru turnulețe, purtând și azi inscripții grecești, făcute cu cheltuiala egumenului Macarie¹. Credem că turnulețele fără zid n'ar fi avut rost. Se pare că cheltuiala cu turnulețele a pus pe Macarie în o oarecare încurcătură financiară, căci, în 7177 (1669), Iulie 15, vinde el niște dușeni².

După ce Golia avu ziduri și turnuri, era firesc să devină un loc de adăpost în vremi turburi pentru averile mișcătoare ale cetățenilor. Totuși instinctul de pradă nu se opri dinaintea porții sfinte și ferecate. Astfel, în 1653 „când primeneala lui Vasile-Vodă, atunci au mărș Dumitrașcu Cârnu Postelnicul cel mare la mănăstire la Golia, de au jăcuit negușitorii ș-au luat zapisele unor răzeși“³.

În 1672, un alt călător, Cornelio Magni, întovărășind armata Sultanului și ajungând la Iași, vizitează Golfa și Trei-Ierarhi și găsește amândouă „*molto bene e sontuose*“. Biserica Golia e de piatră pătrată, are o cupolă înaltă, două turnuri și stâlpi la pridvor. Policandrul și candelulele sunt de argint. Găsește însă, ca și Petru-cel-Mare, stilurile amestecate. I se spune că între meșteri au fost și Italieni, chiar din Roma⁴.

Vaza Goliei fiind în continuă creștere dela Vasile Lupu încoace, întâlnim între egumeni și fosti Mitropoliți. Astfel, în 7195, (1687), Martie 11, întâlnim pe un Grigorie proin Mitropolit și egumen de Golia,

¹ Burada în Rev. *Arhiva din Iași*, 1905, p. 34; Iorga, *op. cit.*, II, p. 171.

² *Arh. ist.* 13, p. 182.

³ Ghibănescu, *Sur. și Izv.* IV, p. 123.

⁴ Iorga, în *Analele Academiei*, XXXII, p. 55-6.

care a fost și „nacealnic“ (șef, stareț) al mănăstirii Bărboiul, deasemenea închinată Atosului¹.

În acelaș an, Golia a fost greu încercată de oștirile lui Sobieski, care „au dat foc mănăstirii Goliei de au ars“. Pe rău făcători, „să-i fi spânzurat Craiul“². Moartea tragică a Domniței Ruxanda a lui Vasile Lupu de mâinile Căzarilor lefegii ai aceleiași oștiri, a pus în cauză și Golia. Un lung proces, în 1689, între nepotul ei, Vasile Cantacuzino, moștenitorul universal și egumenul Grigorie, Mitropolit Laodichias, (v. m. s.) pentru satul Preuțești și „bucatele“ Domniței, se termină cu o transacțiune, datorită intervenției lui Iacov „Arhiepiscop Țarigradului și a toată lumea Patriarh“, refugiat în Moldova, trăitor la Golia, și delegat de Vodă ca, împreună cu Velișco Costin Hatman, fratele Cronicarului și Iordachi Ruset, mare Visternic, să aplaneze conflictul. Delegarea această a prerogativelor domnești nu este fără interes juridic. Totuși părțile în litigiu cer și dobândesc o mărturie de la boerii Divanului, fiind mai conformă cu obiceiul pământului³.

În legătură cu ocupația polonă din 1687, August, Neculce înseamnă: „era în Golia atunci oca de apă un potronic“⁴. E cea mai veche menționare a cismelei dela Golia.

În toamna anului 1693, curtea Goliei a fost cadrul unei mari și rare solemnități, aceia a nunții lui Constantin Duca, Domnul Moldovei cu Maria, fiica lui Constantin Brâncoveanu, Domnul Țării Românești, ceremonia religioasă fiind oficiată de Patriarhul Iacov⁵.

După trei ani, de Crăciun 1696, Iacov cunună pe un alt Domn al Moldovei, pe Antioh Cantemir, cu Catrina fiica lui

Fig. 5. Mănăstirea Golia. Zidurile cetății cu turnuri de colț.

Dimitrie Ceur, fost Logofăt mare, nepot de frate al lui Gheorghe Ștefan-Vodă. Supt acelaș Domn „s-au și prestăvit“ bătrânul Patriarh, care venise în țară, supt Constantin Cantemir, „și l-au astrucat la sfânta mănăstire Golia și cu mare evlavie, că au mers norodul de i-au sărutat mâna, luându-și ertăciune“¹. El ar fi murit cam în anul 1698², mormântul lui însă, desigur în biserică, nu se cunoaște. Ar fi indicate cercetări.

III. SECOLUL AL XVIII-lea.

Biserica își păstrează numele Golăe, (Golăi)³ până în secolul al XVIII-lea.

Astfel, în 7221 (1713) Iulie 1, se menționează un zapis dela „Neofit egumenul de Golăe“⁴, pe care îl întâlnim și în 7230 (1721), Dec. 10⁵.

Intre 16 Aprilie 1733, și 26 Noembrie 1735, tocmai în domnia evlaviosului mistic Constantin Mavrocordat, Golia fu încercată de o adevărată catastrofă, care avu consecințe și după câți va ani. Iată narațiunea lui

¹ *Buletinul Museului Municipal Iași*, p. 260.

² *Let.*, II, 36.

³ *Arh. Stat. Iași*, Tr. 545, O. 590, Dos. 469, F. 124-7; Doc. din 1689 Apr. 30. in *Uric*, XXIII, p. 383, v. și Iorga, *Studii și Documente*, VII, p. 360-2.

⁴ *Let.*, II, p. 233. Un Potronic = 1/2 gros (Gibac, *Dict. Etim.*)

⁵ *Letopisele*, II, p. 248.

¹ *Ibid.*, p. 42.

² Erbiceanu, *Gronicarii greci*, p. 56.

³ Slav = golul.

⁴ *Buletinul Museului Municipal Iași*, II, p. 288.

⁵ *Ceșterea Colectiunilor Acad. Rom.*, 1911, p. 135.

Enacki Kogălniceanu: „In zilele acestui Domn, ce s-a fi lucrat, nu știm, că n'am găsit nicăiurea scris, atâta știm că s'au făcut un foc mare în Iași, începând din Armenime, de lângă biserica cea mare a lor, mergând focul spre mormânturile Turcilor, arzând mai giurămate de oraș, case negustorești și tot târgul de sus și Sărăria și câteva biserici și au ars și mănăstirea Golia și toate casele câte au fost în ograda mănăstirii“¹.

Peste pușini ani, în 1738, Mai 31, o altă nenorocire a lovit mănăstirea, precum ne povestește acelaș cronicar: „In zilele lui (Grigorie Ghica I) s'au făcut ș-un cutremur mare care au ținut un minut de ceas² și mare spaimă au căzut asupra norodului și multe ziduri au căzut, care și mănăstirea Goliei, fiindcă o tocmiră într'acea vară și o acoperia cu fier alb, că arsesse în zilele lui Constantin-Vodă Mavrocordat, și fiind meșteri din Țeara-Ungurească, au căzut toate cubelele mănăstirii peste dânșii, care pre unii peste trei zile i-au găsit turtiți supt pietre“².

E de presupus că acelaș Domn, și el un evlavios protector al mănăstirilor³, a continuat restaurarea Goliei cu meșterii Unguri, rămași în viață și deci influența renașterii asupra stilului bisericii, unică în acest gen în România veche n'ar fi venit, precum presupunea Petru-cel-Mare, prin intermediul Poloniei (v. m. s.).

Grele timpuri veniră pentru Golia cu prilejul ocupației rusești din 1739, cu atât mai grele, cu cât mai mari erau iluziile preoșimii ortodoxe, care se grăbi să întâmpine pe generalul Münich la o milă

¹ *Let.*, III, p. 197.

² Se înțelege că nu poate să fie vorba de un minut care ar fi distrus orașul. «Menutul» pare să fi fost în mediul semi-cult de atunci unitatea cronometrică cea mai mică, v. «în menutul ce au înțeles acel lucru», = momentul (*Let.* II, p. 379). Cutremurul a avut loc «în postul Sen-Petrului într'o Mercuri» (Bianu, *op. cit.*, p. 640). În aceeași zi a «crăpat și M-rea Florești jud. Tutova. Data 15 Iunie de pe o altă însemnare nu pare deci exactă. (T. Panfile, *Fământul*, în *Analele Academiei Române*, 1924, p. 47).

³ *Let.* II, 73.

de Iași, ca pe un salvator. Între prelații conduși de Mitropolit, se afla atunci și „Erasmé Abbé de Golette“¹, evident un Gherasim.

Cu Rușii veniseră și unii Moldoveni, emigrați în 1711, care abusau de situațiile lor în armata rusească și supt pretext de a căuta averile Grecilor, jăfuiau și cele ale pământenilor. Mănăstirile, locurile principale de adăpost, nu fură cruțate, și nici Golia. Intre cei care prădau depozitele ei erau și feciorii lui Gheorghiiță (Zmăcilă) fost Spătar mare, emigrat în 1711, ginerele lui Alexandru Buhuș, Hatman. Slujind, Muscalilor și viind și ei cu oștile moschicești aicea, au mers la bejănia dum[i]sal[e]“ lui Toader Carp (Rusul) Medelnicer², „în măn[ă]stir[e] în Golăia și i-au luat tot ce-au avut“. Pentru paguba aceasta Grigorie Ghica i-a dat lui Carp „toate moșiile și țiganiile lui Gheorghiiță“³.

Egumenul Gherasim, „Erasmé“ de mai sus, ne este confirmat prin un zapis de mărturie din 7249 (1741), August 3, privitor la țiganiile mănăstirii⁴.

În 1753 Ianuarie 4 (?) o „mare adunare de Vlădici, egumeni și preoți fără de număr mergând și Domnul cu toate gloatele pe gios“ au condus spre ultima odihnă la Golia pe tânăra Domnă Sultana a lui Constantin Racovița-Voevod, născută în Viza, lângă Constantinopol, și moartă în 2 Ianuarie⁵.

Sarcofagul ei de piatră sculptată se impune și azi atențiunii vizitatorilor. Au îngropat-o acolo, zice cronicarul, „dina-ntea Precistei“. În acelaș an, în 25 Iunie, Golia primi o casă, drept danie, dela Dediul Codreanu, mare Armaș, o rudă de pe mamă a Domnului⁶.

¹ *Hurnuzaki-Hodoș*, XVI, p. 456.

² Ginerele lui Gheorghiiță Spăt.

³ Iorga, *Stud. și Doc.*, VI, p. 451.

⁴ *Crest. Col. Acad. Rom.*, 1911, p. 136.

⁵ Iorga, *Inscripții*, p. 163; după *Let.*, III p. 224, moartă în 1 Ian. de «Enfraxis care nu o au putut pricepe doftorii».

⁶ *Cresterea Colecțiilor Academiei Române*, 1914, p. 125.

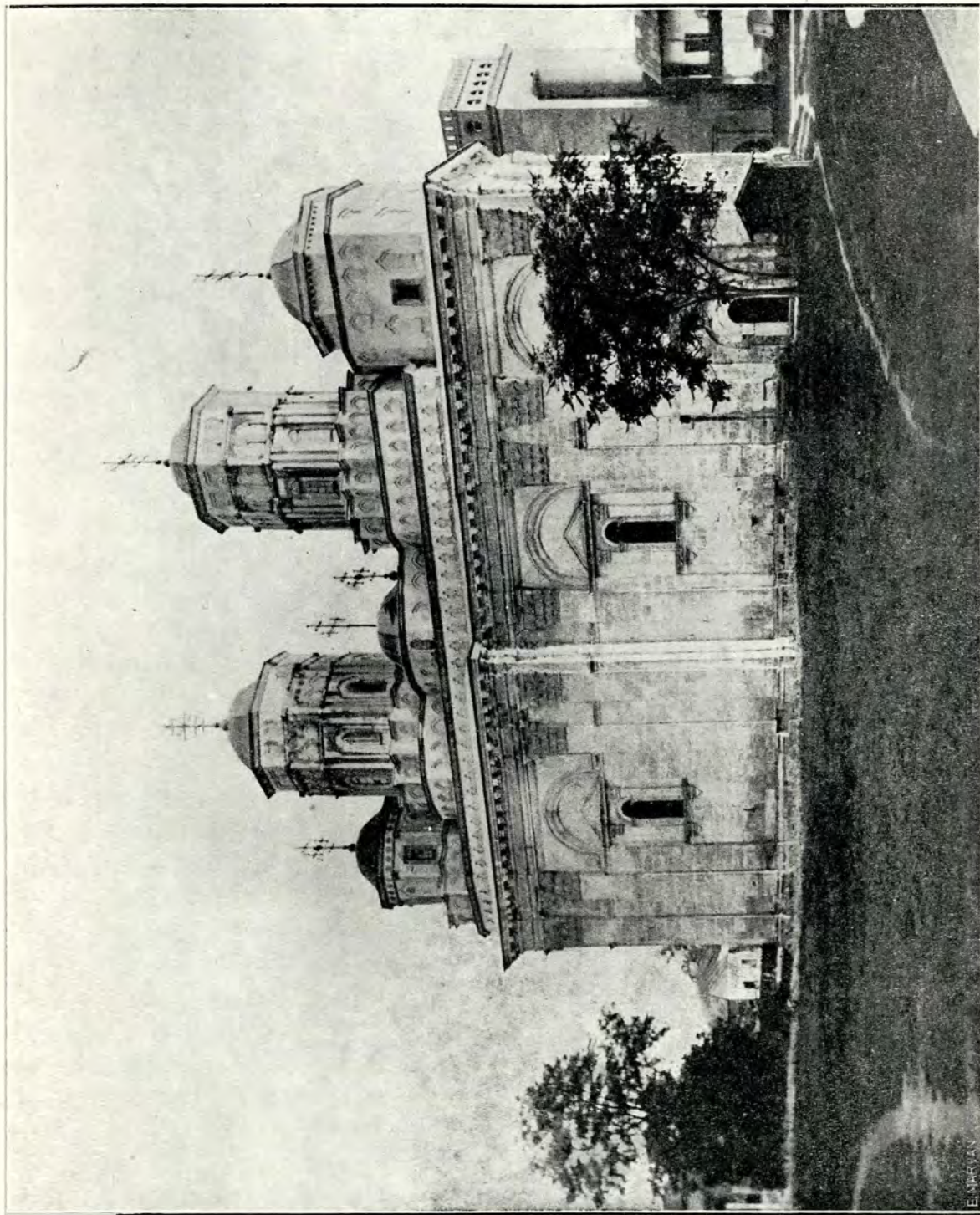

Fig. 6. Mănăstirea Golia. Biserica. Vedere spre Nord.

După opt ani, în 7269 (1761), Iulie 30, mai întâlnim pe Gherasim, acum Arhiereu, ca egumen, trecând în rang, cea ce e curios, imediat după Mitropolit, înaintea Episcopilor. După el vine Ioanichie „Sanadul“, egumenul la Dancuși, apoi, abia vin Episcopii¹.

Pe lângă egumen mai întâlnim în acelaș an, August 17, pe „părintele Sevaslias epitropul Golăei“². E acelaș Gherasim, Mitropolit de Sevastia și în această calitate trece în rang înaintea Episcopilor.

De o operă importantă se leagă numele Goliei în întâia Dămnie a lui Gr. Al. Ghica. „Văzând“, zice hrisovul lui din 1766 Iunie 9, „că orașul acesta întru sine nu are apă dindestul ca să fie pentru îndestularea norodului“, fiind „isterisit“ de îndestularea apii, „Domnia mea afară de apa ce s'au adus la mănăstirea sfântului Spiridon, s'au adus și altă apă deosebită la sfânta mănăstire Golăe, după cum la o parte și la alta. Dar fiind trebuință ca să-s[e] scoată haznaua dela Golăe, afară la uliță și mănăstirea neavând loc afară pentru trebuința haznelii, fiind un loc de casă cu pivniță de piatră, lângă zidul mănăstirii Golăe, a răposatului Panaite neșuitor, de partea mănăstirii Golăe, alătura cu zidul, în lung până în gardul ogrăzii lui Enachie neșuitor, și până în ulița ce merge la târgul făinii“ etc., Domnul ia acest loc cu învoirea moștenitorilor și-l dă în parte pentru hazna, în parte, însă Sf-lui Spiridon „ca să facă dughene pe dânsul să fie pentru spital“. Moștenitorilor li dă în schimb jumătate din moșia „domnească, în pustie“: Bălțile pe Răut³, actualul târg din Basarabia.

O altă ocupație rusească, cea din 1769—74, pune iar la grea încercare mănăstirea Golia. De astă dată cade ea

chiar în combinațiile militare, ca punct tactic. Un raport străin zice: „Rușii au întărit curtea domnească din Iași și două mănăstiri ortodoxe: Sfântul Spiridon și Golia“. Aceasta este slab întărită¹.

În 1778 Sept. 2, „epitropi“ ai mănăstirii, dimpreună cu egumenul Nicodim și cu tot soborul, schimbă moșia Holboca, neputând-o apăra de încălcările vitelor orășenilor, pentru două dughene ale lui Nicolae Balș². Acești epitropi au fost evident represitanți ai Vatopedului.

Nici în secolul al XVIII-lea nu lipsiau Goliei onoruri neașteptate. Scurt timp, în 1786, a fost chiar scaun de Mitropolie, deoarece după arderea curților domnești, Alexandru Mavrocordat, Firaris, se mutase la Mitropolie, iar Mitropolitul de atunci Grigorie Callimachi, la Golia, unde și-a dat și sufletul³. Egumen a fost atunci un Mitrofan⁴.

Și amintirea unuia dintre cei mai faimoși răsfățați ai soartei, aceia a Kneazului Potemkin, este legată de Golia, unde se păstrează o tablă neagră cu înșirarea nesfârșitelor lui titluri⁵. O inscripție, de curând publicată, lămurește această legătură: „să s[ă] știe di când s-au bolnăvit Kneaz Grigori Alixandrovici Sfetliș⁶ și au și murit peste Prut și l-au ținut în casele Hatmanului⁷, mort 9 zile și l-au adus di acolo la Golie cu mar[e] țărămonie, car[e] nu s'au mai fost mai văzut nimi în lume, la velet di la Hristos 1791, Oct. 13 și di la Adam 7300 Oct. 13⁸“.

După o relație contemporană⁹, care, dacă n'ar fi rămas neterminată, ar cu-

¹ *Harmuzaki*, I, p. 818—19.

² Arh. Stat. Iași, Tr. 660, O. 727, Dos. 102, F. 80.

³ Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei*, p. XLVIII, V. și Bobulescu, în *Spicuiitor în Ogor vecin*, I, p. 116.

⁴ *Bul. Mus. Muncip. Iași*, I, p. 93.

⁵ Inscripția publicată în Melchisedec, *op. cit.*

⁶ Sfetliși Kneaz = luminatul Principe. Țărării noastre ziceau «Sfetliș» (Melchisedec).

⁷ Costachi Ghica, (Bobulescu, *Ibid.*, p. 118).

⁸ *Bul. Mus. Muncip. Iași*, I, p. 329.

⁹ T. Ștefanelli în *Rev. Arhiva din Iași*, VIII, p. 527—7.

¹ *Uriciv*, VII, p. 25. Iorga, *Doc. Fam. Callimachi*, I, p. 449. Orig. la Șaraga, Iași.

² *Conduc. Mitropoliei Moldovei*, Ms., p. 153.

³ Ghilbănescu, *Surele și Isovoade*, IV, p. 260—2.

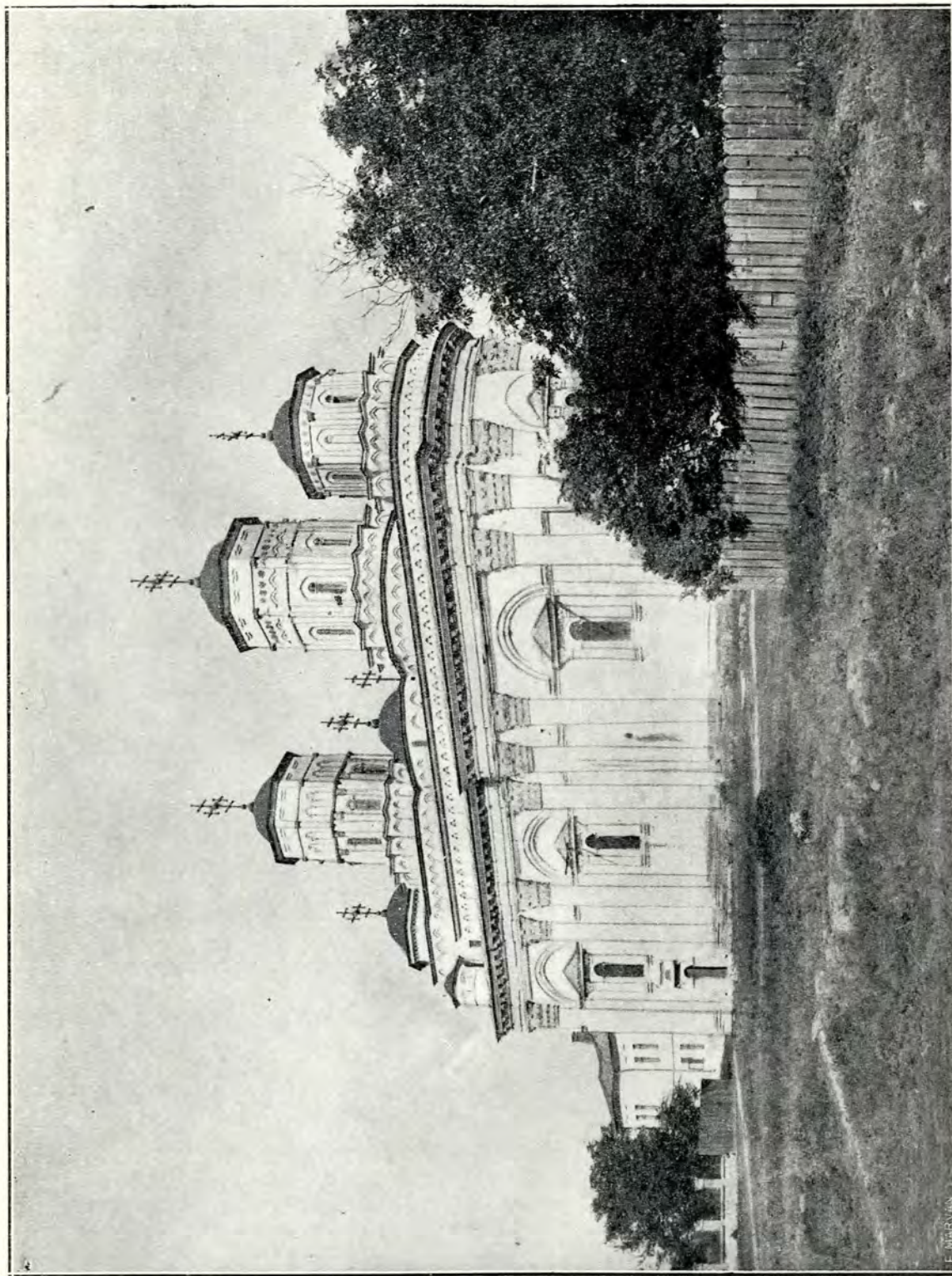

Fig. 7. Mănăstirea Golia, Biserica. Vedere spre Sud.

prinde și descrierea acestei ceremonii: „I-au scos măruntaele și crierii, care s’au pus în trei vase de argint îmbrăcat[e] cu catife[a] neagră și Marți noaptea le-au îngropat în biserica Goliei, dinaintea stranei în care sta trăind¹, iar trupul bălsămuindu-să și în următoarele zile făcându-se gătire paradiei, Sâmbătă, Octomvrie 11, s’au dat slobozenie de obște ca să meargă cine va vrea să priviască pe acest strălucit răposat în casa cfartirului său“ etc. Se menționează și tabla neagră cu titlurile lui, care a fost în camera mortuară și este deci autentică.

IV. SECOLUL AL XIX-lea.

Interesante sunt și scurtele observațiuni ale lui Andreas Wolf² despre Golia: „Golie, ein Kloster mit dem höchsten Thurme, einer prächtigen und reich dotierten Kirche. Hier werden tollsüchtige Menschen (maniaci) aufgenommen und man glaubt dass der dasige Archimandrit den Teufel von ihnen austreiben könne“. E prima mențiune a ospiciului de alienați, datorind fama sa icoanei Maicii Domnului (v. m. s.).

Dintr’o anaforă din 1813, Ian. 5, aflăm că dintre „cele mai întâi uliși a orașului“ făcea parte și „podul ce merge pe lângă poarta Goliei³“.

În timpul ciumei, din 1819, Golia servi, ca totdeauna în timpuri critice, dimpreună cu alte mănăstiri, ca loc de adăpost pentru averile refugiaților⁴.

După doi ani, în 1821, mișcarea Eteriștilor a pus Golia în mijlocul interesului politic, deoarece acolo locuia bogatul

banchier grec Pavli, pe care îl puse Alexandru Ipsilanti la contribuție cu 1.000.000 de piastri pentru cauză greacă.

Mănăstirea fu asediată opt ore, până ce Pavli dădu de bună voie. („freiwillig“) 100.000 de piastri¹. Acest „freiwillig“ contrastează straniu nu numai cu asediul, dar și cu versurile lui Beldiman: „Sudori reci vărsa de moarte²“.

Curând însă se schimbă situația; și din cealaltă parte, cea turcească, erau amenințate mănăstirile.

„Mănăstirile“, aflăm dintr’o corespondență, „până astăzi (1 Iul. 1821), încă nu le-au supărat, fără cât le-au pecelluit, precum Golia³“. etc.

Dar, scăpată de prădăciune, Golia căzu după un an, în 10 August c. n. 1822, pradă groaznicului incendiu, care mistui patru-cinci mii de case și unsprezece bise-

Fig. 8. Mănăstirea Golia. Casă veche (visteria).

rici. A scăpat biserica, dar casele din curte și magazinele au ars⁴.

Pe lângă acestea Golia era, ca și celelalte mănăstiri închinale, lipsită de

¹ Manolache Drăghiei este deci rău informat dacă pretinde (*Ist. Mold.*, II, p. 55) că „măruntaele i-au îngropat unde s-au dat sufletul“, adică pe drum în valea „cerășma lui Talpă, dincoace de codru Băcului“, cale ca de două ceasuri de lași. (Relația citată). Ar fi lipsit și mijloacele tehnice pentru o autopsie.

² *Beiträge zu einer statistisch — historischen Beschreibung der Fürstentums Moldau*, I, p. 253—4.

³ Iorga, *op. cit.*, I, p. 497.

⁴ *Hurmuzachi—Iorga*, X, p. 55.

¹ *Ibid.*, p. 410 și n. 6.

² *Let.*, III, p. 347.—Depositul (v. ilustrația de pe această p.) lui Spiru Andrei Pavli era «Cum se intră în Golia în mâna dreaptă lângă porțiță ce duce în târgul Cuenlui» într’o «magazie mare cu uși și obloane de fer» (T. Codrescu, al cărui tată era atunci «slujitor» (preot) la Golia, în *Urmcar.*, XIV, p. 39, n.).

³ Erbiceanu, *op. cit.*, p. 435.

⁴ Hurmuzaki — Iorga, *op. cit.*, p. 474—5. «Il monastero di Golie con tutto il magazzino di formentone è stato bruciato». T. Codrescu, *l. c.* «Curțile de lângă biserică erau arse». (1824).

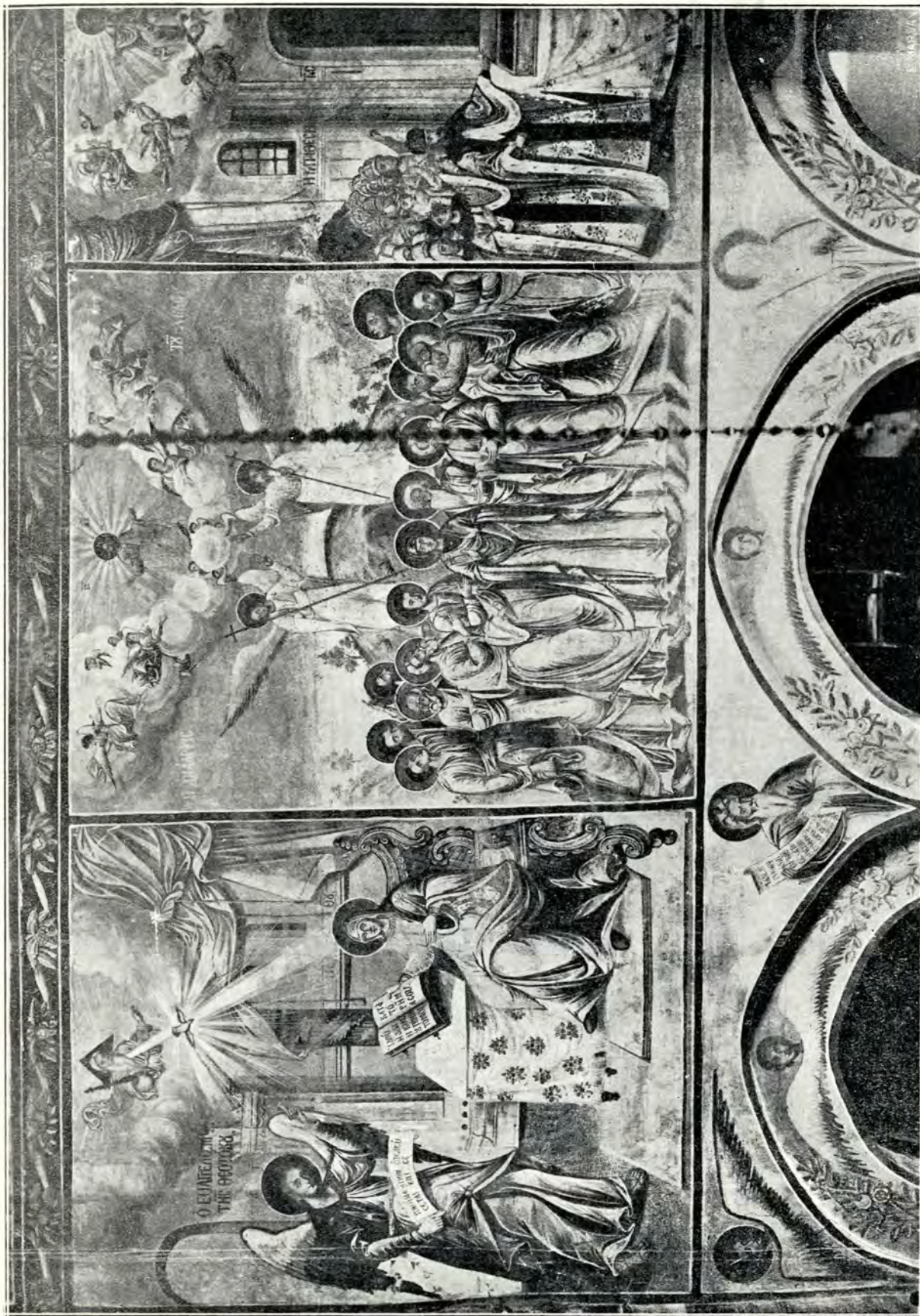

Fig. 9. Mănăstirea Golia. Picturi interioare în biserică.

câțiva ani de veniturile ei, sechestrate pentru visterie din ordinul Turcilor. Administratorul (Sameșul) acestor venituri a fost între 1821-27, Vasile Alexandri, tatăl poetului¹. Locurile egumenilor greci, izgoniți, le ocupau acum pământeni, „preoți de mir cu cinuri de Iconomi“. Pentru Golia se prevedea în 1826, Martie 22, numirea Iconomului N. Platon².

În 1827, n'a lipsit mult ca Golia să devină un centru cultural al Moldovei. Divanul, în frunte cu Mitropolitul Veniamin Costachi, propuse în 15 Aug., ca, întrucât casele vechii școli domnești, (elinești) au ars în pojarul din 19 Iulie³, să se facă o școală nouă „în ograda mănăstirii Golia, unde socotim mai ne merit și mai de cuviință“⁴.

Cu venirea Rușilor, în Mai 1828, protectorii Grecilor, căzu evident planul acesta dimpreună cu domnia lui Ioan Sandu Sturza. Ce privește mănăstirile închinat, se restabili situația veche, iar Golia avu în 1832 iar un egumen, probabil grec, pe Sofronie.

Acesta intentă un proces Hatmanului Anastasie Bașotă, arendașul Chipereștilor, sfântului Spiridon pentru împresurarea moșiei Toimeștii, din care făcu parte Holboca, schimbată, pretinde Sofronie, în 1837, cu dughenile lui Balș (v. m. s.) „cu sâlnicie“ și supt preț⁵.

În 5 Februarie 1842, zidurile Goliei au fost marture unei înmormântări domnești, aceia a bunului, evlaviosului și patriotului Ioan Sandu Sturza, primul Domn pământean după domnia Fanarioților. Însă, ca și în cazul lui Potemkin, numai „țeremonia“ se făcu acolo, corpul fiind depus în biserica sturzească, Bărboiul⁶.

¹ Sion, *Arhondologia Moldovei*, p. 8.

² *Uricar*, I, p. 379.

³ V. despre el și *Arhiva genealogică*, I, p. 197—200.

⁴ *Uricar*, VII, p. 95. — La bugetul școalelor contribui mănăstirea cu 250 lei pe an, atât în 1813, cât și în 1839 (*Ibid.*, IV, p. 179 și VII, p. 88).

⁵ Arh. Stat. Iași, Tr. 661, O. 727, Dos. 102. Bașotă e cunoscutul înființător al gimnaziului din Pomârla, jud. Dorohoi.

⁶ *Albina Românească*, 1842, Feb. 5.

Importante date privitoare la Golia, găsim în descrierea călătoriei din 1846 a Arhimandritului rus Profirie Uspenskii: Mănăstirea a fost din nou zugrăvită și înfrumusețată cu o nouă tâmplă în 1838. „Aici sunt îngropate măruntaele luminatului prinț Potemkin de Taurida“. Grigorie Irinopoleos „a clădit în această mănăstire un paraclis și lângă el o sufragerie curată“¹ pentru ospătarea închinătorilor la praznice. El a administrat multă vreme moșiile Vatopedului în Moldova și Basarabia, dar trăia la Chișinău. L-am văzut în Odessa. Răposatul era gros, roșcat cu panglica ordinului Sf. Ana de gradul I, cu care a fost recompensat, drept vorbind, nu știu pentru ce anume. În lăuntru mănăstirii sunt magazii, o casuță frumoasă pentru chirie și o clădire joasă pentru ținerea nebunilor. Guvernul moldovenesc silește Vatopedul să clădiască deasupra acestei clădiri un spital și să întrețină medic cu cheltuiala lor. Egumenul a răspuns, însă, că el va îmbunătăți camerele spitalului, dar doctor nu va tocmi, pentru că în mănăstire la el pe cei bolnavi îi vindecă Maica Domnului“.

„Călugării Vatopedului din Atos, care trăesc în lăcașul acesta în număr de doisprezece, administrează toate moșiile bogate, aparținând Vatopedului în Moldova și Basarabia l-am apucat la masă comună, le-am transmis complimentele confrăților dela Atos și am găsit între ei bătrâni cuviincioși, pătrunzători și chiar plăcuți. Ei mi-au arătat basinul principal, făcut în mănăstirea lor, în care apa e adusă de departe. Aranjarea lui e sărăcăcioasă și urâtă. Apa iese din douăzeci și patru tuburi, se revarsă în largul cuprins prin buzele unui leu și printr'o sită de fier și de acolo se răs-

¹ Actualmente făcând parte din depozitele Arhivei Statului. În actuala casă a diaconului a stat I. Creangă când a fost diacon. În această curte trăgea el cu pușca în numeroasele ciori, pasiune care i-a adus răsopirea. Casa nebunilor era, atunci fără etaj, în colțul sud-estic al curții. O inscripție grecească din biserică menționează reparațiile din 1838.

pândește în tot orașul. Acest basin e construit de Alexandru Moruzi, în 1823¹, și dres de prințul de acum Sturza, în 1844 etc.“².

Arătările Arhimandritului, privitoare la împotrivirea egumenului de a se organiza tratamentul bolnavilor pe baze moderne, sunt adevărate. Un voluminos dosar, începând cu acte din 1832³, se ocupă de chestiunea aceasta. Comitetul sănătății se arată în 1846 alarmat de faptul că unui bolnav, strâns în lanțuri, i s'au cangrenisat picioarele; „un picior au căzut de la sine, iară celălalt au cerut trebuința a să tăia“.

Comitetul cere Domnitorului, Mihail Sturza, să se facă „încă trei bolnițe cu douăsprezece crevaturi“ (paturi) și să se despăgubiască victima. Domnitorul aprobă măsurile comitetului, dar egumenul consimte numai la despăgubirea victimei. Intervențiile comitetului se repetară în 1848, 1850 și în 1853, când Kneazul Urusow era vremelnic President al Divanului și când generalul rus, Conte Oster-Sacken, interveni personal „în mod foarte delicat“ pe lângă egumen, dar toate insistențele se frâng de împotrivirea egumenilor, care considerau mănăstirea ca exterritorială, conform acordului între Patriarhat și Rusia, iar amestecul guvernului ca o atingere „Status quo-ului“⁴. Resistența egumenilor e atât de mare și îndrăzneală, încât nu admite nici vizitarea de către doctori a bolnavilor. În 1859, Lascar Catargi, cunoscutul om de stat, atunci Președinte al comitetului să-

nătății, iscălește un interesant și înduioșător raport despre situația tristă a ospiciului. Comitetul cere „ca din cele patru case, aflate în ograda mănăstirii, afară de beciurile ce sânt și care-s de nelăcuit, una ce este cu două rânduri¹, să o destineze pentru pătimași, sau două din cele mai mici“. Egumenul, Dionisie, continuă însă a se împotrivi prin o lungă întâmpinare, din 25 Aug., concepută de un bun avocat², în care afirmă că Vatopedul posedă mănăstirea „divini juris“, iar nu „humani juris“, că însuși Urusow, fiind refuzat, a ordonat transportarea bolnavilor la Sfântul Spiridon, că după „faimosul Zaharia“ „il dritto di proprieta e di sua natura illimitato“, că procedul arbitrar al consiliului de miniștri nu este conform cu „noua era Țării“ și că nu-l ia în considerare. Deși cu acest act se închide dosarul, conflictul a avut o continuare, chiar înaintea consiliului represintanților puterilor garante ale tratatului de Paris, în 1860, când câțiva din egumenii mănăstirilor închinete au adresat represintanților puterilor un protest în contra măsurilor „ilegale și violente“ ale guvernului Moldovei. Punctul trei al acestui protest privește cazul dela Golia: „guvernul este acuzat că a impus mănăstirii Golia obligațiunea de a construi în interiorul acestei mănăstiri o casă pentru smintiți și a o întreține cu cheltuiala sa, pe când această obligațiune nu i-ar fi mpusă prin actul de donațiune“. Guvernul se apăra, afirmând că totdeauna³ a fost o casă de nebuni la Golia și că documentele le va înfățișa, dar până atunci „este în drept și are datoria a menține statu-quo“; se mai referă la demersurile lui Sturza din 1846 și ale guvernului rusesc provisoriu din 1854⁴.

¹ Greșit în loc de 1803; au cuprins în inscripția din casa apelor, însă o altă inscripție, până acum nepublicată, arată că în 1823 «chișucul s'au prefăcut prin sâfința marelui Vornee Drăceachi Rosel».

² *Documente slave de prin Arhivele ruse*, cules și traduse de St. Berechet, București, 1920, Fasc. I, 88—90. Mitru Grigorie iscălește în 1840 într'un act: Gr. Georgiu. (Arhiva Stat. Iași, Tr. 692, Op. 765, Dos. 33, F. 41).

³ *Arhiva Statului Iași*, Tr. 1764, Op. 2013, Dos. 49.

⁴ V. și Neigebaur, *Beschreibung der Moldau und Walachei*, Breslau, 1854, p. 208: «Iede Eimmischung der moldau-walacheischen Regierung in die Verwaltung dieser der griechischen Kirche gehörigen Klöster würde durch den Patriarchen in Constantinopol als eine Verletzung des status quo-angefochten und von Russland unterstützt werden».

¹ Aetnala Arhivă a Statului, unde după secularizarea mănăstirilor s'a instalat de fapt ospiciul, mutat apoi la Socola.

² Autorul memoriului a fost desigur cel al broșurei *Question du Monastère de Golia à Jassy*, 1859, (E. S. Loverdos, docteur en droit, avocat) (*Uricar*, XXI, p. 338, nota).

³ Credem de la Ștefăniță-Vodă încoace, 1660, (v. m. s).

⁴ Cesar Bolliac, *Mănăstirile din România*, 1862, pp. 656—8.

În fine a venit, în vara 1863, liberatoarea secularizare a mănăstirilor închinată cu o despăgubire de 51.000.000 lei vechi „care fac aproape 1,378,378 galbeni“, plătitibili în patru ani¹.

* * *

Cine a urmărit cu atenție acest mic istoric al mănăstirii Golia, va fi rămas cu un gol în suflet. Nici o legătură cu începuturile culturii noastre, ca la Bistrița, Putna, Voroneț, Neamț, afară de contribuția în domeniul artei a Voievozilor, nici un gest generos n'avem de însemnat. Inchinată unei mănăstiri străine, străină a rămas, în inima Iașului. Unde se lăsa mâna ei grea — mâna moartă — biserica decădea și conacul rămânea pustiu².

În mormâiala semiconștientă a pomelnicului „mare“ sau „mic“ se resuma toată activitatea recunoscătoare față de memoria generoșilor ctitori. De altfel nici aceștia nu ceruseră mai mult. Păcatele apăsau mai greu atunci și deslegarea de ele făcea o moșie. Pomelnicul mic, transcris în secolul al XIX-lea, frumos legat în piele, este foarte scurt. Nefiind până acum cunoscut, îl reproducem aici:

„Numele fericitilor ctitori Sfintei Mănăstiri Golia“.

„Ioan Golia Logofăt, Anna, soția lui, și părinții lor. Vasile Voevod, Ecaterina Doamna. Theodosia Doamna. Stefan Voevod. Roxandra Doamna: Nicolae, Irina, Maria Doamna: Ioan Voevod. Alexandru Voevod: Elena Doamna cu fii lor. Ieremia Voevod: Elisaveta Doamna. Scarlat Voevod: Smaragda Doamna. Iacov Patriarh, Grigorie Arhiereu, Gherasim Arhiereu, Cosma Arhiereu, Veniamin Arhiereu și Grigorie Arhiereu. Ștefan, Mihail, Lazăr, Hris-

tina, Maria, Solomiia, Grigorie, Anthemiia, Maxim, Dimitrie, Efstratie, Vasile și părinții lor“.

Numele din pomelnicul acesta se pot identifica, cu puține excepții, cu toată lipsa de ordine cronologică în citarea lor. Astfel trebuia întâi să fie menționată Doamna Teodosia (născută Bucioc), întâia soție a lui Vasile Lupu, tot așa copiii din această căsătorie: Ioan și Ruxanda. Maria a fost soția lui Radziwill. Între copii dăm însă și de doi necunoscuți: Nicolae și Irina. Aceasta este „a treia soră“, menționată de Paul de Alepo. Discutabil este dacă Ioan-Voevod este fiul lui Vasile Lupu sau „cel Cumplit“. După locul menționat, însă, și considerând că nu putea să fie uitat, credem că e fiul lui Lupu.

Elena pare să fie soacra lui Alexandru (Lăpușneanu), fiica ultimului despot al Serbiei, Ioan Brancovici. Ieremia Voevod e, firește, Movilă, iar Scarlat, Callimachi, amândoi menționați cu soțiile lor. Ștefan e, credem, Golia, Părcălabul de Roman și Neamț, fratele ctitorului¹, amândoi fii ai lui Lazăr și Elenei. Mihail e fiul lui Ioan Golia, represintat în fresca dela Golia, Lazăr, Maria, Salomia, Grigorie și Dimitrie sunt de asemenea copii ai lui Ioan. Nu credem însă că Dimitrie a fost Logofăt mare². El e citat de nepoții și strănepoții lui ca fost mare Paharnic³. Deci Păhărnicia a fost ultima lui boerie. Numele Dimitrie îl avea depe bunicul de mamă⁴.

Antimia pare să fi fost și ea o fiică a Anei, numită așa după bunica ei de pe mamă. Maxim pare să fie Burnar, care a dăruit crucea de aur, în (1563) 1564. El este poate

¹ v. Spîta.

² Melchisedec, *op. cit.*, 233, *Uricar* IV, p. 140.

³ Iorga, *Ibid.*, p. 439.

⁴ Părinții lui Ioan (Lazăr și Elena) și ai Anei (Dimitrie și Antimia) sunt menționați în Uricul din 7114 (1606) Mart 30. (v. m. s. p. 12). Interpretarea d-lui Ghibănescu (*Rev. 2. Codreanu*, II, p. 30) că Dim. și Antimia au fost bunici lui Ioan, nu se poate admite. E vorba numai de «părinții lor».

¹ *Bul. Muzeului Municipal*, I^o, p. 372, și a. l.

² «Vrând Doamna [Ruxanda] să dia satul (Preuteștii) m[ă]n[ă]stirii Golăiei, iarăși dentr'a ei bună voe, s'au socotit să nu-i stia casele și besearca pustiie, precum să viade pre multe locuri așea, fiind pre mâna călugărilor» (Iorga, *Stud. și Doc.*, VII, p. 362). V. și m. s., la anul 1689.

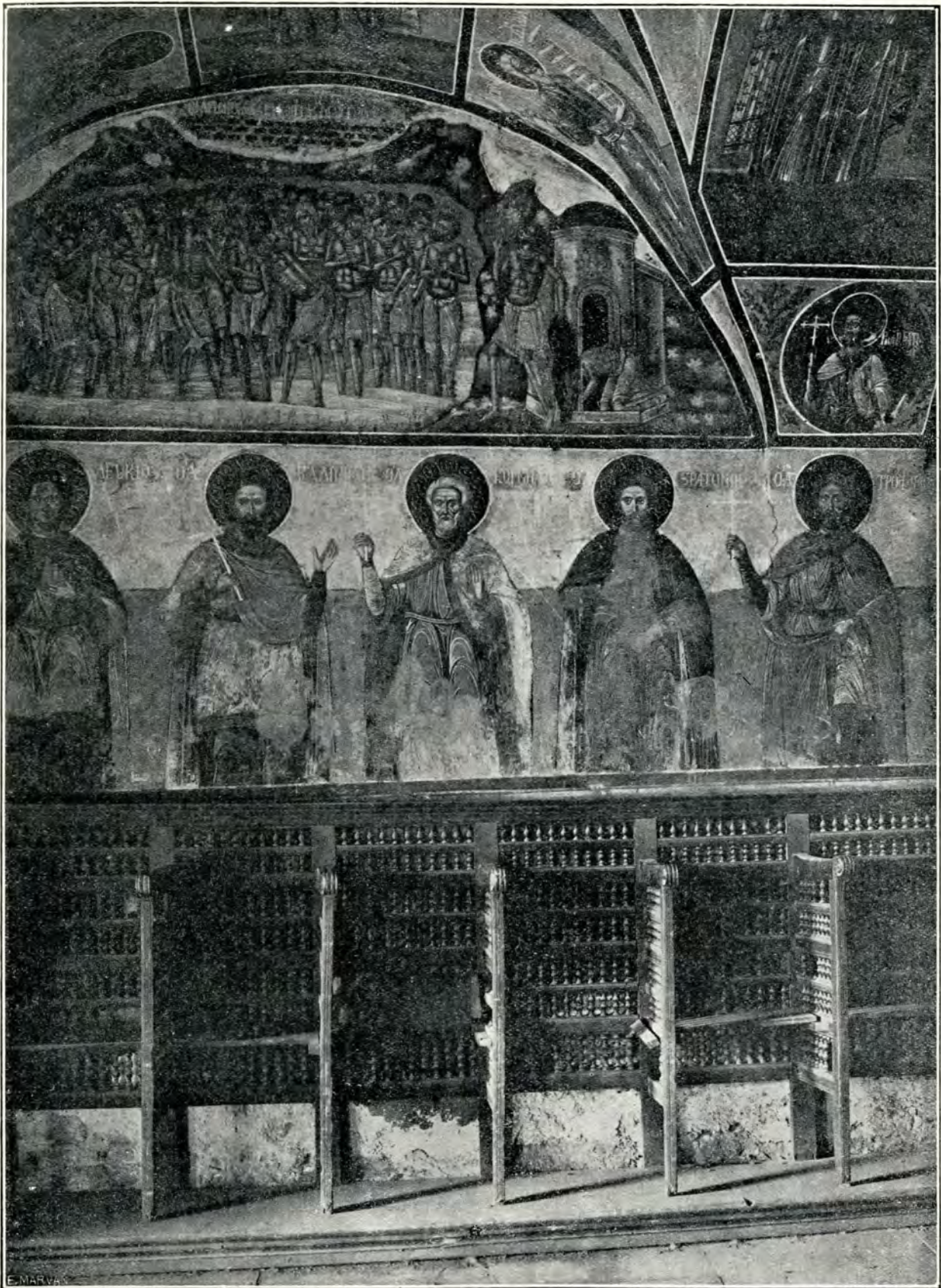

Fig. 10. Mănăstirea Golia. Picturi Interioare în biserică.

identic cu acel Maxim din 1546, fiul Oltei (Golia?) și rudă cu Petre Golia¹. Se pare că a fost văr (al doilea?) cu Ioan Golia.

Ceilalți membri ai familiei sunt greu de identificat.

Dintre arhieriei, stareți ai Goliei, Grigorie și Gherasim ne sunt cunoscuți. Al doilea Grigorie pare să fie Irinopoleos.

Biserica mai păstrează însă și marele pomelnic, scris caligrafic în limbele greacă și română, legat în carton și având titlul tipărit cu litere de aur, însă grecești.

El începe, ca și micul pomelnic, cu pomenirea familiei Golia, diferă însă de el prin următoarele adăugiri: Lazăr și Elena (părinții lui I. Golia), un Ioan, alte două Hristine, o Ana, un Simeon și un alt Dimitrie. În schimb lipsesc Maria, Efstratie și Vasilie.

Urmează Voevozii, începând cu Vasile Lupu, în mod mult mai amănunțit. Soția lui Ștefan Tomșa e numită „Asamină“, pe când în pomelnicul Bisericanilor² i se zice Magdalena. Lui Iliș (Alexandru) Voevod urmează o Magdalena Doamna.

Nu fără interes este neobișnuita pomenire a familiei lui Mihai Viteazul: „Mihail Voevod, Stoica (greșit în loc de Stanca) Doamna și Florica, Theodora și Nicolae Voevod³“.

Mare e lista boierilor. La unele nume se dau în textul grecesc (de 19 p. folio) unele note explicative. Găsim dintre familiile cunoscute numele: Costacii, Ștircea, Sturza, Paladi, Rosetti, Cananău, Apostol, Ciocârlan, etc.

Lista arhieriei începe și aci cu Iacov Patriarh și continuă cu Patriarhii: Neofil, Grigorie, Calinic și Agathanghel. Urmează

¹ Iorga, *ibid.*, p. 140.

² *Uricariul*, XXIII, p. 362.

³ Teodora (Tudora) se chema atât mama lui Mihai-Vodă, cât și iubita sa cu care a avut un al treilea copil, pe Marula, în revista *Arhivele Olteniei*, III, No. 13, *Spîta Basarabilor*. Menționarea aceasta a fam. lui Mihai-Vodă se datorește probabil împrejurării că un Simeon Golăi, probabil cel menționat în pomelnicul mare, a fost ostaș moldovean al lui Mihai-Vodă. (Arh. Stat. Iași, document nedatat din a. 1650)

arhieriei: Dositeu, Gherasim, Neofil, Cosma și Grigorie, iar lor un mare număr de ieromonahi, dintre care e greu a distinge pe egumeni de simpli călugări. Nivelarea aceasta democratică n'are rost dacă se deosebesc Patriarhii și Arhieriei.

Lipsește, însă, din ambele pomelnice numele pretinsului frate al lui Ioan Golia, cel al faimosului trădător Ieremia¹, ceea ce ne face să ne îndoim serios că i-a fost frate.

Mănăstirea Golia a beneficiat, împreună cu Vatopedul, de o avere teritorială foarte mare, chiar pentru timpurile de atunci. Fără să ne stea la dispoziție arhiva mănăstirii, constatăm că Golia a stăpânit cincizeci și opt de moșii și părți de moșii, dintre care patruzeci și unu între Prut și Nistru, în ținuturile Bălți, Hotin, Soroca, Orhei și Lăpușna, și șaptesprezece în ținuturile Iași, Vaslui, Tutova și Botoșani. Mai avea Golia (1817) Târgul Rașcov² (Soroca), case și dugheni în Iași, patrusprezece fâlcii de vie la Cotnari și Vaslui, precum și numeroase sălașe de Țigani.

În 1857, avea Golia numai din arendarea moșiilor din Moldova un venit curat

¹ Că Ieremia a fost frate cu Ioan, pretinde Hasdeu, referindu-se la copia slavă a unui doc. din 7082 (1574), Mart 40, al cărui original s'ar fi aflat în arhiva mănăstirii. Însă din textul următor: «boliarin pan Ion Golia (în loc de Golăi!) velticîi logofăt i sluga nasvierii, Eremia parcalab i jena ego Tudora (Ioan Vodă cel Cumplit, ed. II, pp. 225—6) nu reiese de loc înrudirea indicată. Mai curând—presupunând că documentul, de altfel suspect, atât din cauza unor lipsuri stilistice și gramaticale, cât și din cauza omisiunii boierilor Dumbravă și Grumezea (v. doc. din 27 Martie al aceluiaș an la Ghibănescu, *Isp. și Zap.*, I, p. 141) ar fi autentic—, Ieremia ar putea să fie soțul surorii lui Ioan, considerând mai ales că soția acestuia, Ana, nu este menționată, probabil ca neavând parte în moșiile întărite. Deci nici nu reiese că Ieremia a fost din Neamul lui Golia. În *Let.* I, p. 227, i se zice, evident, după izvor polon, Ieremia Părcălabul de Hotin, precum îl menționează și *Anat. Rer. Pol.*, III, p. 492, cu porecla «Czarnievcicus», din care Engel, II, pp. 224—5, a dedus «Tsharnietzki», iar Hasdeu (*o. c.*, 226) «Cernăuțeanul». Dar sînt Ioan-Vodă n'a fost un Ieremia, părcălab de Hotin, ci Lupu Huru, soțul lui Vodă. Un Ieremia a fost însă Portar de Suceava, titlu care peste puțini ani s'a transformat în cel de Hatman, deci comandant al armatei. Se pare deci că avem a face cu o confuziune din partea Polonilor.

² *Trudi*, III, p. 83. Evident «Vadul Rașcov», (*Noua Hartă etnogr. a Bas.*) față în față cu vestita reședință de dincolo de Nistru a domniței Ruxanda, dăruită soțului ei Timuș de către tată-său, Bogdan Hmelnițchi. (*Let.*, I, p. 368).

de 8.253 de galbeni¹, sau peste 82.530 lei noi, ceia ce ar corespunde azi unei sume de cel puțin trei milioane; cât de mare va fi fost venitul celor patruzeci și una de moșii din Basarabia! Intre 1821—27 moșiile din Moldova, au fost sechestrare, zice Sion², și, după un izvor mai sigur³, „Domnii Grigore Ghica și Ioan Sturza primiră în 1823 un firman turcesc, care le ordona să gonească pe egumenii greci ai mănăstirilor închinare Locurilor Sfinte“. Gestiuinea bunurilor se încredință „unui comitet compus de boieri sub presidenția Mitropolitului“.

Mănăstirea Golia, fiind închinată unei mănăstiri grecești, e firesc că se bucură de protecția, sau interesul neamurilor fanariote. Candele, icoane, aiere amintesc numele familiilor Mavrocordat, Suțu, Rosetti, Rizos, etc., cași inscripțiile de pe morminte ale familiilor Cantacuzino, Mavrogheni, Racoviță, Callimachi⁴. Dăm însă și de nume ale boierimii băștinașe, ca de cel al viteazului frate al lui Miron Costin, decapitat și el, Velișco Costin Hatman, care a pus lespede frumoasă soției sale Ecaterina, fiica lui Toma Cantacuzino⁵; și acest înțelept, sfătuitor de Domni, odihnește la Golia⁶, ca

¹ *Uricariul*, VI, p. 102—3.

² *O. c.*

³ Memoriul Ministerului de Externe din 1863 (*Uricariul*, XXV, pp. 343—4.).

⁴ Ultimele două sunt de origine românească: Cohan și Calnășul.

⁵ + 7193 (1685), Apr. 8; *Iorga, Inscriptii*, p. 166.

⁶ Inscriptia arată la prima vedere anul 7170 (1662), Feb. 7., însă Toma nu numai că trăia în toamna 1664, când a sfătuit pe Dabija să nu imite exemplul lui Gheorghe Ghica din Țara Românească de a trece la Nemți (*Let.*, II, p. 4) ci inscripțiile sunt mai sigure decât letopisețele. În 7172 (1663), Dec. 31 a pus Anei lespede de la Golia, deci nu putea să fie mort în 1662. El a murit probabil în 7 Feb. 1665, în urma privațiunilor războiului austro-turc din 1664, prea mari pentru bătrânețele sale. De fapt se constată la inscripție ceva anormal. Din cauza lipsei de loc *p.* (100) este suprapus lui *O* (70), iar brațul stâng al literei următoare *M* (inițiala lui «mesița») este la bază despiciat și prelungit spre celalt braț, dând imaginea unui *Γ* întors. Sus, unde trebuia să fie această prelungire, în mod normal, piatra e deteriorată. Brațul drept al literei *M* e prescurtat, evident spre a evidenția anomalia de la cel stâng. De asemenea un semn de asupra numărului anilor indică o abreviațiune. E

și a doua lui soție, Ana, născută Prăjescu¹. O altă piatră, cu inscripție grecească, arată, cu cifre arabe, că supt el odihnește dela 1649 un Gheorghe Mare Postelnic. Acesta este după toată probabilitatea Gheorghe Cantacuzino, Mare Postelnic supt Vasile Lupu, 1644—5², nu omonimul său lordachi, care a murit mai târziu.

Un disc, donat în 1659, amintește pe Efrim Hăjdău, pârcălab (de Hotin)³, strămoșul istoricului Bogdan Petriceicu Hasdeu, care, în 1653, oprise intrarea în cetate fugarului său Domn, Vasile Lupu. Donațoarea, soția lui, Vasilca, numită într'un loc „nepoata lui Moisie Movilă“⁴, iar în alt loc „fiică a unui Căpotici“⁵, a fost probabil fiica lui Vasile Vartic (căsătorit cu Irina, fiica lui Avram de Lucăceni, din din neamul Căpotici)⁶, a cărui soră, Antimia, era soția lui Miron Barnovschi⁷. Numele Vasilca îl va fi avut după tată.

Sunt însă la Golia și lespezi de morminte cu nume care n'au avut răsunet în istoria Moldovei, dar nu sunt mai puțin interesante. Dintre ele una, cu o frumoasă ornamentație de coroane, caracteristică stilului Imperiului, acoperise mormântul unui vecin al Goliei, al bogatului negustor T. Petrovici⁸, strămoșul cunoscutei familii Petrovici-Armis din București.

deci de presupus că lucrătorul, care a săpat piatra, văzând că a deteriorat-o unde încăpea semnul distinctiv pentru litera *Γ*, legată de brațul stâng al lui *M*, a întors-o, atrăgând tot de odată atențiunea cunivită. Am avea deci anul 7173 (1665).

¹ Fiica lui Voruntar; I. C. Filitti, *Arh. Gr. Gr. Cantacuzino*, Spița, după Tanoviceanu.

² *Ibid.*, p. xxxvi.

³ *Iorga, l. c.*, p. 167.

⁴ *Z. Arbore, Basarabia*, p. 750.

⁵ *Arh. geneal.*, II, p. 141.

⁶ Inedit și *Arh. Stat. Iași*.

⁷ *Arh. geneal.*, I. c.

⁸ + 25 Martie 1800. El a fost tatăl Anastasiei, căsătorită în 1800 cu Hristodor Petrinò, n. c. 1776, fiul lui I. Petrinò. În 1816 frații Hristodor și Apostol își împart numeroase moșii părintești. Apostol s'a așezat în Bucovina, unde familia a cumpărat moșia Vășcăuții pe Ceremuș și 1/4 Voloca dela Th. Mustăț. Lui i-a urmat fiul lui Hristodor, Petru, n. 1816, din a cărui căsătorie cu Eufrosina Hurmuzaki, sora istoricului, s'a născut în 1846 poetul D. Petrinò, mort 29 Apr. c. v. 1875 (Sbiera, în *Encicl. Rom.*).

Cimitirul din partea de Sud a bisericii nu mai există, iar pietrele mai de seamă au fost depuse în biserică. Aceia a lui Petrovici se află la Muzeul Municipal din aceeași curte. Tot acolo se află și capul Arhimandritului Gherasim (Gheorghie?) Soroceanu, † 1867, Mai (?), precum reiese din inscripția de pe cărămida găsită sub capul lui, cu ocaziunea unor săpături.

Cu toate reparațiile care se fac, cu întrerupere în timpul războiului, de vr'o douăzeci de ani încoace, biserica, mult admirată de vizitatori din străinătate și din țară și deosebit de apreciată de familia noastră regală, nu se află în stare bună. Frescele se deteriorează din cauza umezelii, încât Comisia Monumentelor Istorice, îngrijorată, a luat de curând dispozițiunea să se fotografieze părțile amenințate, până ce situația financiară a Țării va permite o restaurare mai radicală¹.

Turnul a fost restaurat în 1900, „dându-se jos“, precum zice inscripția de la poartă, „partea înălțată de Meletie Eguemenul Mănăstirii Golia, la anul 1855 și păstrându-se numai partea zidită din vechime“. Deasemenea au fost restaurate, acum vr'o cincisprezece ani, trei din turnulețele lui Macarie, din timpul lui Duca-Vodă, însă lipsa de fonduri pentru întreținerea monumentelor restaurate, face ca vremea

să continue cu opera ei de distrugere; iar crește iarba pe turnulețe, deteriorând cărămizile. În stare rea se află și impunătorul zid din jurul întinsei curți, în care o vegetație sălbatică acoperă ruinele fostului externat de fete, distrus de incendiu, exceptând aripa dreaptă, în care se află Muzeul Municipal, înființat de inginerul Hălăceanu († 1917). În timpul războiului curtea și Muzeul, acesta în parte evacuat, au găzduit centrul Invalizilor de război, iar biserica, arhiva curții de apel. Încheiăm micul nostru studiu cu o listă, incompletă, a egumenilor și cu o spiță a neamului Golia.

V. *Lista egumenilor mănăstirii Golia*
1614/15 — 1859¹⁾

1614 - 15: Grigorie, 1653: Teodosie, înainte de 1667: Maxim, 1667-68, 1669, 1680: Macarie, 1687, 1689: Grigorie Mitrop. Laodichias, 1713, 1721: Neofit, 1739, 1741: Gherasim Mitrop. Sevastias 1742: Iosaaf, 1755: Ghermanos, 1756, 1761: Gherasim, 1764: Ștefan, 1766: Nichifor, 1778: Nicodim, 1786: Mitrofan, 1794: Ștefan, 1826: Platon, 1832: Sofronie, 1833, 1836: Grigorie Mitrop. Irinopoleos, 1837: Sofronie, 1838, 1840, 1846: Grigorie Mitrop., 1855: Meletie, 1857: Anania, 1859: Dionisie.

¹ Relativ bine conservată este marea frescă a ctitorilor din pronaos. Ea reprezintă precum se știe, din stânga spre dreapta pe: Gherasim, Mitrop. Sevastiei, Domnița Ruxanda, Ștefan V.V., Ecaterina Doamna, Vasile V. V., Ieremia V. V., Ioan Golia, Ana Golia, Mihail Golia și Grigorie Mitrop. Irinopoleos. Reproducerea chipului acestuia înseamnă că fresca a fost renovată în 1838—40, când Grigorie a făcut cunoscutele reparații

la Golia. Gherasim e cel din 1739, când s'a restaurat biserica de Gr. Ghița.

¹ Enumerarea are loc în ordinea întâlnirii numelor prin documente, însă este evident că unii, ca Grigorie Mitrop. și Sofronie, nu s'au succedat, ci au fost împreună. Grigorie am văzut că locuia la Chișinău unde ca «Stareț» al Goliei administra moșiile ei din Basarabia.

VI. Spița neamului Golia (Golăi, Golăe)

Golăi din Golăești pe Rebricea, jud. Vaslui. 1488¹

X Golăi (1/2 Golăești? ²)					X. Golăi (1/2 Golăești? ²)				
Hanco Golăe		Oltea ³ , fiu + ina- Cârștina (împreună 1/2 Golăești) inte de 1546			Lazar Golăi, Uricar 1535. ⁴ , Părcălab ⁵ , căs. cu o Elena (1/2 Golăești?)				
Petre Tudora Vasilca 1546		Luca Magda 1546			Ioan Golăi, mare Logotăt 1572 ⁶ , 1578 ⁷ , înainte de 15 Nov. 1584 ⁸ (1/6 Go- lăești) căs. cu Ana f. lui Dumitru și a Antemiei, sau, după un alt izvor, mai puțin sigur, fiica lui Lupu Stroici, mare Logotăt.		Ștefan Golăe Părcălab de Neamț 1579 ⁹ , 1583 ¹⁰ 1597 ¹¹ , (1/6 Golăești?).		Tudora?, (1/6 Golăești?), căsătorită cu Ieremia Părcălab.
Dumitru Logotăt ¹² , ma- re Paharnic 1590 ¹³ , căs. cu Crâștina.		Mihail ¹⁹ 1606	Crâștina ¹⁹ 1606	Maria ²⁰ 1606	Salomia ²⁰ 1606	Grigorie ²⁰ 1606	?	Antimia ²¹	Nicoară, 1588 căs cu o Sofia ²² .
Ștefan ¹⁴	X Golăi 1674—75				Andreica ²³	Golăe	Busuioc	Maria căs. Albu, 1620	Costin Spătărel, 1620
Petru, emigrat și + în țară Rom. Ispravnic pe satele domnești ¹⁵ .		Ionașco, Păhărnice!			Ionașco, poreclit Perșa		Vasile căs. cu T. Flondor	Grozava căs. cu T. Flondor	Mihai. (Mihalcea)
(Petru?) Pala- de ¹⁶ monah, 1740	Paraschi- va ¹⁷ 1740	Angheluță ¹⁷ f. Clucer 1740	Anușca ¹⁷ 1740	D. Perșa T. Perșa căs. cu Anița C. Perșa Nastasia căs. cu Bu- ruiană	Mierla Alexandra	Catrina Vasilca	Grozava căs. cu Moșuleț	Petre Gheorghie	Grigoraș Gheorghie
Anușca ¹⁸ căs. cu Guță	fiică căs. cu Negură								fiică căs. cu T. Coro- bană

NOTE.—¹ Melchisedec în *Rev. p. ist. arh și filol.*, I, p. 371—73 și Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, p. 317—18 ² Generația aceasta o presupunem de oarece în lipsa ei nu s'ar putea explica de ce Hanco cu surorile lui au 1/4 Golăești, vânduți de copiii lor în 1546, (Iorga, *Stud. și Doc.* VI, 140), iar Ioan Golia Log, 1/3 din 1/2 = 1/6. Dacă Lazar ar fi fost frate cu Hanco nu i s'ar fi convenit decât 1/6 Golăești, iar lui Ioan deci numai 1/15, sau numai 1/10 dacă erau 2 frați. ³ Oltea are un fiu Maxim; (2. Iorga, *ibid.*) poate acel Maxim Burnar, Vornicul, care în 1564 dăruiește Goliei crucea de aur (v. m. s.). ⁴ Iorga, *op. cit.* VII, p. 73. ⁵ Id. *op. cit.*, VI p. 141. ⁶ Ghibănescu, *Sur. și Izv.*, V, p. 126 ⁷ Iorga în *Hurmuzaki* XI, p. 895. ⁸ Bianu, *Catai. Mss-lor Acad. Rom.*, I, p. 56. ⁹ Iorga, *ibid.*, 896 și Wickenhauser, *Putna*, 212. ¹⁰ Iorga, *Stud. și Doc.*, VI, 141. *Uricar*, XIX, 5, numitaici „Golăiași” și a. l. ¹¹ Melchisedec, *Notițe ist.*, p. 233. ¹² Iorga, *ibid.*, 440. ¹³ Melchisedec, *ibid.*, 15 Iorga, *ibid.* ¹⁴ Acad. Rom. Ms. 2821, F. 58. ¹⁵ Iorga *ibid.*, pp 157, 173, 349. ¹⁶ Comunicat de d. Ghibănescu, după Ms. la Acad. Rom. ¹⁷ Iorga, *ibid.*, p. 141; Melchisedec, *ibid.*, p. 232 ²⁰ *Ibid.* p. 233. ²¹ Pomelnicul Mănăstirii. N. Iorga, *ibid.*, și Acad. Rom. Ms. citat. Descendența lui Nicoară după Ghibănescu, în *Rev. „T. Codrescu”*, II, p. 30. T. Flondor, care înainte de 7180 (1672) Mai 6, vânduse împreună cu soția sa Grozava o parte din Onicenii, jud. Vaslui acum din jud. Roman, (Acad. Rom. Ms. XC, 71) și era originar din Dăneți, jud. Vaslui, unde familia mai există, nu este a se confunda cu Armașul T. Flondor, *Let.* II, pp. 227—29, care era fiu; lui Pavel Albotă Mare Jitnicer și numai poreclit Flondor, el însuși neiscăbind niciodată Flondor Soția acestuia se chema Maria și a fost fiica Vornicului Gr. Gherman și a Chelsinei Tăutul. (Doc. fam. Flondor-Bucovina și a l. T. Flondor a fost însă probabil socrul lui Pavel Albotă și de aceea atât numele de botez cât și porecla fiului lui Pavel. Celălalt fiu al lui Pavel era Gheorghită, poreclit Ciudin cel care a avut un rol istoric în Țara-Rom. unde a surprins pe Șerban Cantacuzino, supt Duca Vodă. la Drăgănești. (*Const. Câpăt.*, ed. Iorga, p. 187). O curioasă întâmplare face, că și T. Albotă-Flondor a avut o parte 1/2 într'o moșie *Onicenii*, pe Șomuz, jud. Suceava, (*Surete*, I, p. 108) moștenire de pe Costin Albotă Postelnic, care cumpărase moșia în 1528 (Acad. Rom. peceti No. 150 și *Bul. Muz. Municip.*, Iași, II, p. 353, încât identitatea numelor de familie și de moșie este o adevărată cursă pentru genealogiști.